

Muzeum skla a bižuterie
v Jablonci nad Nisou

NÁRODNÍ
ÚSTAV
LIDOVÉ
KULTURY

Jak nakládat se zápisem do Reprezentativního seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO

Metodická doporučení pro české skláře

MINISTERSTVO
KULTURY

CZECH GLASS
COMPETENCE

Kde že je sklářství zapsané a co to znamená?

Mezivládní výbor Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO dne 6. 12. 2023 schválil zápis „**Znalostí, řemeslných technik a dovedností ruční výroby skla**“ („Knowledge, craft and skills of handmade glass production“) do **Reprezentativního seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO** (*Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity*).

Zápis na tento prestižní seznam dokládá

- že si nositelé statku, tedy skláři, svého řemesla váží, považují jej za své kulturní dědictví a předávají jej z generace na generaci
- ruční výroba skla tedy sklářskou komunitu *reprezentuje*, proto je zapsána na Reprezentativní seznam
- také Česká republika skrze Ministerstvo kultury vnímá sklářství jako důležitou součást kulturního dědictví této země a proto souhlasila, aby ji sklářství na seznamu UNESCO *reprezentovalo*
- nominace byla dobře zpracována, včetně mezinárodní spolupráce a záchovných opatření, Mezivládní výbor k ní neměl výhrady, naopak vyzdvihl pozitivní koordinační roli muzeí při její přípravě

Celá nominační dokumentace včetně videa, fotografií, souhlasů nositelů a rozhodnutí výboru je dostupná na webu UNESCO¹.

1

Proč ruční výrobu skla zapsalo společně více zemí?

UNESCO jako součást Organizace spojených národů (OSN) považuje **mezinárodní spolupráci za jeden z klíčových principů**, na nichž je vystavěna. Cílem UNESCO je nejen země, ale také společenství nositelů sblížovat, umožnit jim vzájemné poznávání a spolupráci.

Nominaci „Znalostí, řemeslných technik a dovedností ruční výroby skla“ navrhly na zápis společně **Česká republika, Finsko, Francie, Maďarsko, Německo a Španělsko**. Nominační proces koordinovala Francie. **Tyto země vytvořily společné konsorcium** složené ze zástupců státních institucí, muzeí a sklářů. Členové konsorcia budou sklářské komunity v jednotlivých zemích zastupovat, každoročně se setkávat a **koordinovat společné projekty**.

Českou republiku v konsorciu reprezentuje Muzeum skla a bižuterie, Ministerstvo kultury a Národní ústav lidové kultury. K setkáním mohou být přizváni také skláři.

Kdo je považován za nositele statku? Musím se někde registrovat, existuje nějaký seznam?

Nominační dokumentace popisuje společenství nositelů spíše obecně. Konkrétně uvádí, že jeho součástí je v České republice „**přibližně 5 000 sklářů (foukačů, brusičů, rytců, malířů skla a výrobců skleněné bižuterie), jež pracují ve stovkách skláren, domácích dílen a studií. Součástí sklářské komunity tvoří také na dvě stě umělců v oblasti skla a bižuterie.**“

Nominace opakovaně odkazuje na web czechglasscompetence.cz, kde se nachází **nejobsáhlejší databáze českého sklářství** včetně kontaktů na firmy a jednotlivé skláře.

Přímo v nominaci jsou uvedeni konkrétní skláři a sklářské firmy, především ty, které poskytly souhlas s nominací. Jejich výčet však nelze považovat za konečný, nýbrž *pouze reprezentativní*.

i Zápis na seznam umožňuje každému skláři, jenž aktivně praktikuje některou z technologií uvedených v nominaci, či předává své znalosti a dovednosti dalším generacím, identifikovat se se statkem zapsaným na **Reprezentativním seznamu UNESCO**. Mezi tyto technologie podle nominace patří:

- příprava substance (skloviny)
- tvarování horkého materiálu různými technikami
- foukání
- práce s kahanem
- studené techniky (broušení, rytí, malování a další způsoby dekorování skla)

i Pokud chcete být informováni a nejste zaneseni v databázi kontaktů Muzea skla a bižuterie, nahlaste svou e-mailovou adresu [na straně 10](#).

Jak to prezentovat na veřejnosti? Co říkat a co neříkat?

Název seznamu je velmi dlouhý a špatně zapamatovatelný, proto mají lidé tendenci jej zjednodušovat. V případě písemné prezentace i ústního vyjádření doporučujeme používat tyto názvy:

Celý název seznamu:

Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO

Zkrácený název seznamu (pro použití v textu jako alternativy **k plnému znění názvu seznamu, který by měl ale vždy zaznít jako první!**):

- Reprezentativní seznam UNESCO
- Reprezentativní seznam
- Seznam nemateriálního kulturního dědictví UNESCO
- seznam UNESCO
(je-li už jasné, o kterém hovoříme)

Dále lze o ruční výrobě skla hovořit jako o „živém dědictví“ nebo „živém dědictví UNESCO“. Tento výraz, v angličtině „living heritage“, používá Úmluva v posledních letech čím dál častěji, především na webu a sociálních sítích.

Doporučujeme proto používat hashtag **#LivingHeritage** nebo v češtině **#ZiveDedictvi**. V návaznosti na propagační kampaň zápisu lze pracovat také s hashtagem **#SpolecneUtaveno**

Naopak prosíme, abyste nepoužívali tato vyjádření:

- světový seznam UNESCO – UNESCO vede tři seznamy nemateriálního kulturního dědictví a další seznamy pro nemovité památky, dokumentární dědictví a přírodní dědictví, nic jako jeden světový seznam tedy není
- Seznam světového dědictví – tento termín se používá výhradně pro nemovité a přírodní památky dle anglického originálu „World Heritage List“ a nevztahuje se k nemateriálnímu dědictví, nýbrž k Úmluvě o ochraně světového a přírodního dědictví z roku 1972
- že je „sklářství zapsané do UNESCO“ nebo že „my jsme zapsaní v UNESCO“ – statky se zapisují na seznamy, nikoliv „do organizace“, „v UNESCO“ jsou sdruženy státy, jako ČR.

Sami sebe můžete označovat za nositele (tradice) ruční výroby skla zapsané na Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO.

Muzeum skla a bižuterie zajistí kopie dekretu o zápisu na seznam UNESCO, které bude nositelům na požádání vydávat. Kopii dekretu si můžete vystavit ve své dílně anebo jej používat jiným způsobem, výhradně v souvislosti s prezentací Vaší práce. Muzeum povede seznam subjektů, kterým byla kopie dekretu svěřena, jako Vaši ochranu pro případ zneužití někým neoprávněným.

Proč je zápis důležitý a čím může být prospěšný?

Je nutné si uvědomit, že **zápis na Reprezentativní seznam UNESCO je pouze formálním uznáním**. Neplynou z něj samy o sobě žádné výhody – finanční, marketingové ani jiné. Je pouze na Vás, společenství sklářů a jejich organizací, jak zápis dokážete využít. A zápisu se určitě velmi dobře využít dá.

První krok byl učiněn tím, že **byla naplánována série opatření k zachování ruční výroby skla**, která jsou ve stručnosti popsána v mezinárodní nominaci a v mnohem větším detailu v Návrhovém listu na zápis do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury ČR¹. Vůbec nejdůležitější informace pak naleznete na webu Muzeum skla a bižuterie². Mezinárodní nominace obsahuje také návrhy na spolupráci mezi šesti výše zmíněnými státy.

Hlavním cílem zápisu na seznam je totiž zachování sklářských řemesel v co největší šíři pro budoucí generace. Česká republika se zápisem tedy formálně zavázala k jeho ochraně, propagaci a zachování. Nejdůležitějšími aktéry jsou v tomto ohledu Ministerstvo kultury ČR, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Národní ústav lidové kultury, kraje (Liberecký, Zlínský, Vysočina, Karlovarský), Česká sklářská společnost, Asociace sklářského a keramického průmyslu a sklářské firmy. Dále se ke spolupráci zavázaly Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo pro místní rozvoj a Ministerstvo zahraničních věcí.

Záchovná opatření byla naplánována na základě diskuzí se skláři, jejich asociacemi a orgány veřejné správy tak, aby byla *realistická*, užitečná a dala se zvládnout. Jsou formulována především z hlediska rezortu kultury jako garanta Úmluvy. Ten však nemá mandát pro otázky týkající se např. postavení odborných škol nebo obchodních záležitostí ohledně ruční výroby skla, proto bylo o potřebách sklářů jednáno i s dotčenými ministerstvy a úřady.

i Jak jste si jistě všimli už 6. prosince 2023, zápis na Reprezentativní seznam UNESCO má velký potenciál sklářství **zviditelnit** a propagovat. Zatímco jiným kulturním tradicím může velká míra pozornosti uškodit, ruční výroba skla je natolik specifickým a náročným řemeslem, že ji nelze jednoduše zkopírovat a degradovat tak její hodnotu. Pro uchování sklářských řemesel jsou naopak jejich propagace a marketing klíčové. Statusu statku zapsaného na Reprezentativní seznam UNESCO lze využít také při hledání podpory u místních, krajských či národních orgánů veřejné správy.

Může zápis nést i rizika?

V oblasti obřadů, obyčejů a společenských událostí může vlivem zvýšeného zájmu veřejnosti dojít k nechtěné degradaci zapsaných statků – např. k jejich nevhodnému komerčnímu využití pro turisty. S tím je spojená ztráta kulturních a společenských funkcí a hodnot, které po generace vnímají jejich nositelé. Lidé se tak mohou od vlastního kulturního dědictví odczít.

U řemesel to tak obvykle nebývá, jelikož dostatečná propagace je základem marketingového úspěchu a prodej znamená pro řemeslníky obživu. I zde však hrozí nástrahy. Mohou mezi ně patřit:

- na úspěchu se svezou lidé, kterým nejde o uchování hodnot, ale pouze o zisk za cenu neoriginality nebo nízké kvality výrobků; obranou může být osvěta a propagace hodnot spojených s výrobky
- nevhodná propagace, která zmate zákazníky a vrhá negativní světlo na rezort kultury, který je odpovědný za naplňování Úmluvy UNESCO
- zvýšený zájem veřejnosti a turistů může znamenat větší nároky na infrastrukturu a služby; zápis však může pomoci např. k získání dotací, aby byla taková situace vyřešena

Jak mohu zápis využít?

Zápis lze využít především **k propagaci řemesla a k vyjednávání o podpoře** s orgány veřejné správy na místní, krajské i státní úrovni.

Návrhový list do republikového seznamu a nominace do Reprezentativního seznamu obsahují řadu **záchovných opatření**. Můžete si je prostudovat a **zapojit se** do těch, která pro Vás mají smysl ([viz odkazy na s. 6](#)).

Věříme, že zápis otevře **intenzivnější možnosti komunikace, spolupráce a sdílení zkušeností, a to nejen na národní, ale i na mezinárodní úrovni**. Členové konsorcia a skláři z různých zemí se vyjádřili mimo jiné pro vytvoření společné informační platformy, díky které můžete nalézt partnery i v jiných zemích, vyměňovat si zkušenosti, případně si navzájem poskytovat stáže.

Jaké mám nyní povinnosti?

Formálně nemáte konkrétní povinnosti žádné. Očekává se však, že budete dělat **dobré jméno sklářským řemeslům**, budete je **udržovat a předávat dalším generacím**. Každá iniciativa zapojit se do naplňování záchovných opatření je vítaná, jelikož je to především na Vás, na sklářích, zda bude řemeslo nadále živým dědictvím a bude mít své pokračovatele. Ministerstvo kultury a další státní organizace udělají vše pro to, aby Vás podpořily do té míry, jak jim to umožňují jejich kompetence a zdroje.

Co je to redokumentace a jak se mě týká?

Ze zápisu do Reprezentativního seznamu vyplývá **povinnost** každých šest let (frekvence se zřejmě bude v následujících letech měnit) **podávat zprávu o stavu statku** organizaci UNESCO – co se za dané období změnilo. Abychom měli pro pravidelnou zprávu dostatek podkladů, budeme je shromažďovat průběžně každý rok.

Jelikož jste i Vy součástí společenství sklářů, **uvítáme, když budete sami o změnách a plánovaných akcích ve Vaší sklárně, dílně, škole apod. informovat Muzeum skla a bižuterie** jako odborného garanta zápisu ([viz kontakty na s. 10](#)). Muzeum se na Vás bude podle potřeby také samo obracet.

Mohu používat logo UNESCO?

Logo je grafickou značkou, specifickou pro danou organizaci. Logo Úmluvy (spirála s trojúhelníkem uprostřed) se vždy používá neoddělitelně od loga organizace:

✘ Není možné používat logo UNESCO bez souhlasu organizace!

Byť je to lákavé, pravidla UNESCO nositelům ani státním organizacím neumožňují volné použití loga. To lze **pouze na základě schválené písemné žádosti** s povinností podání následné zprávy o jeho použití. **V souvislosti s užitím loga lze žádat o záštitu** v délce maximálně 6 měsíců, například pro tyto aktivity:

- setkání řemeslníků
- konference a kongresy
- soutěže
- výstavy
- jiné národní a mezinárodní akce

Dále lze žádat UNESCO **o smluvní partnerství** za účelem:

- spolupořádání akce
- vydání společné publikace
- koprodukce a propagace, včetně komerčních aktivit

Kompletní pravidla pro podání žádosti naleznete na stránkách UNESCO¹.

! Logo nelze užít a záštitu nelze žádat pro účely propagace zboží.

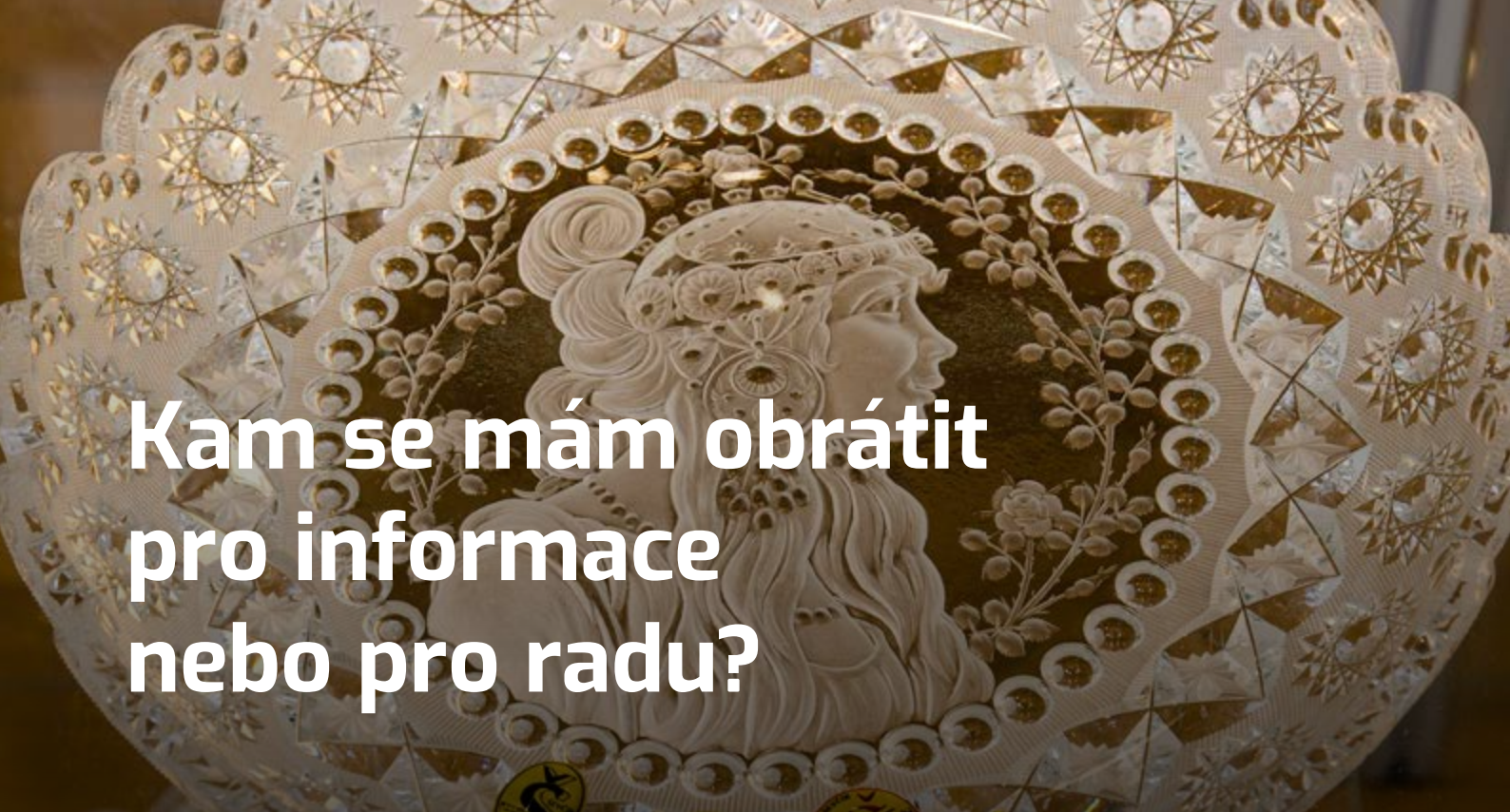
Jednodušší a rychlejší alternativou **je získání záštitu a použití loga České komise pro UNESCO.**

Vše se odehrává v českém jazyce a procedura je rychlejší. O logo je nutno zažádat nejméně dva měsíce před akcí. Kompletní informace, pravidla a formulář naleznete na webu Ministerstva zahraničních věcí².

1

2

Kam se mám obrátit pro informace nebo pro radu?

Garantem přípravy nominace, záchovných opatření, redokumentace a další spolupráce s mezinárodním konsorciem je **Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou**.

V otázkách Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví, použití loga či komunikace s **UNESCO** se obračejte na **Národní ústav lidové kultury ve Strážnici**.

Zpracovali © 2024
Národní ústav lidové kultury
a Muzeum skla a bižuterie
v Jablonci nad Nisou

1. vydání – únor 2024
Fotografie: Aleš Kosina (MSB), Igor Zacharov
Grafika a sazba: David Matura

M **Muzeum skla a bižuterie**
PhDr. Petr Nový, Ph.D.
zástupce ředitelky, hlavní kurátor
E: info@msb-jablonec.cz
T: +420 483 369 018
T: +420 778 527 122

Ú **Národní ústav lidové kultury**
PhDr. Eva Kuminková, Ph.D.
expertka na nemateriální kulturní
dědictví, referentka zahraničních vztahů
E: eva.kuminkova@nulkc.cz
T: +420 737 226 220